

ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНІ, ГРАМАТИЧНІ ТА ЖАНРОВО-СТИЛІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ АНГЛІЙСЬКИХ ФАХОВИХ ТЕКСТІВ ТВАРИННИЦТВА

LEXICO-SEMANTIC, GRAMMATICAL AND GENRE-STYLISTIC PECULIARITIES OF THE ENGLISH ANIMAL HUSBANDRY PROFESSIONAL TEXTS

Вискушенко С.А.,

orcid.org/00-0003-1557-1984

кандидат філологічних наук, доцент,

доцент кафедри англійської філології та перекладу

Житомирського державного університету імені Івана Франка

Мосієнко О.В.,

orcid.org/0000-0002-4175-2837

кандидат філологічних наук, доцент,

доцент кафедри англійської філології та перекладу

Житомирського державного університету імені Івана Франка

Статтю присвячено дослідженню англійських фахових текстів тваринництва. Увагу зосереджено на розгляді лексико-семантичних, граматичних та жанрово-стилістичних особливостей англійських фахових текстів тваринництва.

Метою роботи є уточнити визначення поняття «фаховий текст» в межах термінознавства та теорії фахової мови, а також проаналізувати базові характеристики різних типів англійських фахових текстів тваринництва, які вирізняють їх один від одного та від текстів загальнонавчальної мови.

Матеріалом дослідження слугували різні типи (академічні, газетно-журнальні, науково-ділові) англійських фахових текстів тваринництва.

У роботі викладено інформацію про основні ознаки фахових текстів в цілому. Було виділено наступні властивості: об'єктивність і некатегоричність, логічність і аргументованість, вживання слів у прямому значенні, перевага наукової термінології, відсутність емоційно-експресивної лексики, застосування різноманітних стандартних виразів і кліше. Було встановлено, що інтенсивність тієї чи іншої характеристики залежить від типу фахового тексту, тобто параметри по-різному накладаються на різні типи тексту. Зокрема, висвітлено загальні особливості кожного з них і виявлено їхні відмінні характеристики.

Результати дослідження засвідчують, що академічні тексти будуються не стільки за рахунок уживання нових слів, скільки на базі багаторазового повтору одних і тих же одиниць. Прослідковується застосування численної кількості сполучників, сталих виразів, конструкцій та широке використання й домінування термінології, у якій можна виділити загальнонаукову, міжфахову та вузькофахову лексику. В газетно-журнальних текстах спостерігається надлишок додаткових деталей, пояснень, відступів, повторів, а також зменшення кількості вузькофахових одиниць і застосування загальнонаукової чи міжфахової лексики, зазвичай з поясненнями, розшифровкою значення в дужках що, вочевидь, слугує більшій доступності змісту для нефахівців. Щодо науково-ділових текстів, то їм притаманно використання стандартизованих засобів виділення інформативно значущих блоків (параграфи, нумерація, графічне виділення), широке використання термінологічної та загальнонаукової лексики, понятійна точність, підкреслена логічність тощо.

Ключові слова: фаховий текст, термін, лексичні особливості, жанрово-стилістичні особливості, фахова мова.

The given article is devoted to the analysis of the English animal husbandry professional texts. The purpose of the research is to determine lexico-semantic, grammatical as well as genre-stylistic peculiarities of the English animal husbandry professional texts.

The methodology of the research has a complex character and is determined by the purpose and objectives. Therefore, it comprises the usage of the general scientific methods as well as the linguistic ones that were the instruments of achieving the goal of the current study. To analyze the data samples a range of the following research methods were employed: induction and deduction, descriptive-analytical, interpretation in the context, contrastive method. Induction, deduction, and continuous sampling methods were used while establishing a theoretical background and the material of the research. Interpretation in the context and comparative analysis of the English animal husbandry professional texts made it possible to reveal, describe and exemplify particular characteristic features of their different types.

The paper focuses on the generalized definition of the fundamental notion of the research, particularly «professional text». The special attention is drawn to the findings about the basic theory which is considered to be essential within the contemporary terminology studies. The article highlights the information about the basic peculiarities of the English animal husbandry professional texts, namely: accuracy; clarity; informativeness; wide use of clichés, set expressions, terminological units; the normalized construction of a text.

The results of the research can serve both the theoretical and practical basis for the further study of the English animal husbandry professional texts.

Key word: professional text, term, lexical peculiarities, genre-stylistic features, professional text.

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку термінознавства та лінгвістики фахових мов увагу широкого кола науковців привертає нова хвиля досліджень особливостей різних типів фахових текстів. Англійські фахові тексти тваринництва не стали виключенням.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Різні аспекти дослідження специфіки фахових текстів висвітлюються в працях відомих вітчизняних лінгвістів і науковців далекого й близького зарубіжжя (Л. Гофман, Т.Р. Кияк, В. М. Лейчик, Т. Г. Скопюк, Е. Ф. Скороходько, В. Флуд, та інші).

Постановка завдання. Метою роботи є уточнити визначення поняття «фаховий текст» в межах термінознавства та теорії фахової мови, а також проаналізувати базові характеристики різних типів текстів англійської фахової мови тваринництва, які вирізняють їх один від одного та від текстів загальнонавчальної мови.

Виклад основного матеріалу. Фаховий текст розглядаємо, підтримуючи думку Л. Гофмана, як інструмент і результат комунікативно-мовної діяльності, який складається з кінцевої, упорядкованої суми логічно, семантично й синтаксично пов'язаних між собою речень чи надфразових єдностей, що є комплексними мовними знаками й відповідають типовим людським судженням і загальному стану речей в об'єктивній реальності [6, с. 126].

Варто наголосити, що науковцями в галузі лінгвістики фахових мов було виділено найбільш загальні параметри будь-якого фахового тексту, незалежно від його типу. Отже, типовими, регулярно повторюваними, а тому стандартизованими особливостями фахових текстів прийнято вважати: об'єктивність і некатегоричність, тобто зваженість оцінок; підкреслена логічність і аргументованість, доказовість фактів, що наводяться; узагальненість понять і явищ; понятійна точність і ясність; ґрунтовні висновки; широке використання складних речень, зокрема складнопідрядних з чітким логічним зв'язком між компонентами; вживання слів у прямому значенні, перевага наукової термінології; супровід графічними засобами (таблицями, схемами, формулами, діаграмами, графіками тощо); сфокусована комунікативна направленість на адресата; залучення цитат і посилань на першоджерела; відсутність емоційно-експресивної лексики; застосування різноманітних стандартних виразів, кліше; превалювання іменників і відносних прикметників над дієсловами (зазвичай безособові, узагальнені, неозначені, як правило, у теперішньому часі, які констатують певні явища і факти); оперування дієприслівниковими та дієприкметниковими зво-

ротами, які додатково характеризують дії, предмети, явища [1; 2; 3; 4; 5; 6].

Вищенаведені параметри, безсумнівно, є важливими характеристиками будь-якого фахового тексту та можуть бути покладені в основу піраміди його ознак і особливостей. Отже, лексичні, граматичні, синтаксичні особливості фахового тексту обумовлюються його загальним спрямуванням на точність, логічність, узагальненість, аргументацію висловлених положень. Однак інтенсивність тієї чи іншої характеристики залежить від типу фахового тексту, тобто параметри по-різному накладаються на різні типи тексту. В одних певні ознаки превалюють, водночас у інших можна спостерігати їх спад. Але всі типи фахового тексту мають ознаки, які вирізняють їх один від одного та від текстів загальнонавчальної мови. Таким чином, кожен тип фахового тексту володіє особливостями, які належать більше йому, аніж іншим. Отже, на основі саме таких поглядів здійснювався аналіз особливостей англійських текстів тваринництва в площині їх лексико-семантичних, граматичних і жанрово-стилістичних особливостей.

Характерними для **текстів І типу (академічних)** є такі ознаки: 1) лексика тексту має відносно однорідний характер. Текст будується не стільки за рахунок уживання нових слів, скільки на базі багаторазового повтору одних і тих же одиниць. Наприклад, *inbreeding effects on beef production traits varied across breed. Effects for carcass weight ranges from -0.87 kg to -1.90 kg per 1% increase in inbreeding. Inbred Charolais and Hereford animals were younger at slaughter by 3 and 5 days, respectively, per 1% increase in inbreeding, while inbred Limousin and Angus heifers were younger at slaughter by 5 and 7 days, respectively per 1% increase in inbreeding.* Вочевидь, така частота повторів слугує для забезпечення тематичної єдності та смислової цілності й пов'язана із стійкістю термінології, небажаністю синонімічних заміन, тяжінням до однозначності, точності смислу; 2) застосування численної кількості сполучників і сполучних слів, сталих виразів, конструкцій з однорідними членами та ввідними/вставними словами, модальних дієслів з різними видами інфінітива, безособових конструкцій з модальними дієсловами, кліше та прислівників, а саме: *as, if, or, nor, and that, however, moreover, it can|may|might be a reason, it might be expected, first, secondly, thirdly, both, as...as, whether...or, on the contrary, to object, thereafter, therefore, in addition, finally, as a result, so that, thus, to sum up, it may be concluded* та ін. – для підсилення логічного зв'язку, впорядкування тверджень, постановки цілей і задач дослідження,

формування проблеми, висунення гіпотез, наведення фактів і доказів, обґрунтування висновків і подальших перспектив, виділення інформативно значущих блоків, наприклад, *however, these populations are not a result of purposeful management practices, as attempts to establish free-living populations have generally been unsuccessful; in addition, it is possible, using linear programming to control population relatedness while increasing population genetic gain through the use of carefully selected contract mating; it may be concluded that changes associated with overgrowth of the sole in dairy cattle are localized to the sole without involvement of the laminae and that the term laminitis is not appropriate in the condition seen in dairy cattle; the grouping of leg traits for horses includes the heritability for 'heels', whereas the cattle leg grouping do not;*

3) одиниці загальноновживаної мови, зазвичай, уживаються в основному прямому чи термінологічному значенні, що дозволяє об'єктивно обумовити сутність поняття чи явища, тому багатозначні одиниці реалізують лише одне значення, тобто спостерігається тяжіння до однозначності. Наприклад, слово *display* в загальноновживаній мові є багатозначним (1) виставляти, показувати; 2) виявляти, демонструвати; 3) вивісити (прапор); 4) відтворювати та ін.), а в академічних текстах з англійського тваринництва реалізує лише одне значення – демонструвати, наприклад, *as a member of Salmonidae, rainbow trout display all the characteristics associated with the family's taxonomy*; 4) широке використання й домінування термінології, у якій можна виділити загальнонаукову, міжфахову та вузькофахову, наприклад, *genetic evaluations using field data are also widely used in other species, particularly cattle and sheep; figures 2-5 illustrate some of the biometrical data from this site for cattle, sheep, and pig and domestic fowl. The log ratio method has been partly employed in this analysis because it permits the combination of different measurements of the same species onto the same axis, thus increasing the size of biometrical datasets; it is a method commonly used in cattle and sheep breeding in the UK, however, thus far it has not been applied to the British sport horse breeding industry*; 5) використання спеціальних символів штучної мови (формул, таблиць, графіків, схем, малюнків) під час опису експерименту, який має чітку рубрикацію (методичний матеріал, хід експерименту, його результат) і формування доказів, що теж будуються за певною логічною схемою (ввід тези, постулату, обґрунтування достовірності за допомогою аргументів); 6) тенденція до переваги іменників і прикметників. Їх частка складає 61%

від загальної кількості слів, наприклад, *animal breeding, selective breeders, strong colony*. Наявність великої кількості іменників обумовлена тим, що наука тяжіє до пояснення сутності об'єктів і явищ, які позначаються іменниками. Прикметники, у свою чергу, застосовуються для опису характеристик певних сутностей чи явищ, тобто підкреслюється, що домінування іменників і прикметників можна обґрунтувати необхідністю точної і специфічної номінації фахових понять, предметів та процесів разом з їхніми ознаками. Поширене використання іменників у фахових текстах можливе через їхню багатовалентність; коли дієслово обмежується тільки функцією присудка, іменник, поширений чи ні прикметником або дієприкметником, може виступати у реченні в ролі підмета, додатка, обставини чи неузгодженого означення, наприклад, *improvement of farm stock, potential of merging new technologies, activity in aquatic species*. Таким чином, роль дієслів у фахових текстах дещо зменшується, хоча і не применшується, оскільки дієслова виступають у ролі синтаксичних зв'язок між словами. Частка дієслів у текстах складає 15% від загальної кількості слів; 7) вживання однини іменників в узагальненому значенні. Так, конкретні іменники в однині слугують для номінації класу однорідних об'єктів чи явищ, загального наукового поняття. Наприклад, *a small proportion of the stock may be kept as future broodstock*. Специфікою цього застосування є те, що мається на увазі взагалі, в цілому як сукупність, таксономічний клас; 8) дієслова в теперішньому часі мають абстрактне, доволі широке значення, яке не є прикріпленим до якоїсь часової точки відліку, тобто характеризуються позачасовим значенням. Фактично не виражають часових відносин, оскільки характеризують дії та стани, які присутні об'єктам і явищам як їх постійні ознаки *in pigs, however, it is clear that the size increase is at least partly genetically controlled; worldwide, the horse industry as a whole is a massive business, generating a large turnover in many countries; milk and meat traits are often measured by parameters such as fat content, weight and muscle depth*; 9) використання пасивних і безособових речень, дієприкметникових зворотів, інфінітивних конструкцій, наприклад, *the method is reported to be less stressful to the fish, as it is faster and prevents excessive removal of the protective mucous and scales caused by continual massaging; today, many British trout farms are forced to buy-in eggs to increase production, in an attempt to improve the economy of sales; by plotting histograms measurements of specific*

bones, an increase in the size of cattle and sheep between the fifteenth and seventeenth centuries was observed on a number of sites; conformation is considered an important trait by sport horse breeders; the data therefore varies between countries, leading to some differences in the traits measured and the results presented. Вищенаведені граматичні моделі слугують засобами відсторонення автора чи зниження його активності з метою надати викладу інформації більш об'єктивного характеру; основна увага в тексті зосереджується на змісті, а не на суб'єкті. Обмежене використання авторського «я» вважається не проявом етикету, а відсторонено-узагальненою особливістю наукового стилю, тобто основним завданням є усунення з повідомленої інформації елементу суб'єктивності, власного ставлення. У науковій мові важливий не мовець, а те, про що повідомляється, тема і зміст вислову, хоча були зафіксовані випадки вживання займенника І особи множини, «ми/we авторської скромності» – найбільш адекватного засобу на позначення суб'єкта мовлення відповідно до вимог об'єктивного, безособистісного викладу інформації, та займенника І особи однини (I, my) під час представлення власного авторського знання (надання власних рекомендацій, висновків, визначень). Так, наприклад, *specifically, we can examine the large assemblage of animal bones from Dudley Castle, West Midlands, whilst carrying out the work for this thesis I found that in some areas changes to industry procedure could help to improve the genetic evaluation procedure. My recommendations to the sport horse breeding industry are as follows.*

Газетно-журнальні статті (II група) мають на меті передусім масово розповсюдити, популяризувати наукове знання серед широкої читачької аудиторії, тому вони дещо відрізняються від текстів I типу (академічних). У загальних рисах їх специфіку можна охарактеризувати наступним чином: 1) опис інформації має чітку рубрикацію: проблема-ідея-гіпотеза-докази-висновки, що досить часто супроводжується графічними засобами (виділення різними кольорами, схеми, малюнки), але не завжди чітко прослідковуються інтертекстуальні зв'язки; було зафіксовано відсутність зносок, бібліографічних даних. Джерела інформації вказуються приблизно, тобто спостерігається наявність загальновиражених положень і думок, наприклад, *according to research, as is widely recognised, many broiler growers, leading husbandmen of the world*; 2) спостерігається надлишок додаткових деталей, пояснень, відступів, повторів, що, вочевидь, слугує більшій доступно-

сті змісту для нефахівців; 3) застосування сполучників і сполучних слів, сталих виразів черговості та логічної послідовності, наприклад, *however, any imbalance may result in a digestive upset and a loss of intestinal integrity. ... As a result, the "bad" bacteria are then able to exert their undesirable effects on the gut lining and the digestion process. Thus, to maintain good health and welfare, growers should focus on the integrity of the intestinal system*; 4) існує тенденція зменшення фахових дефініцій термінів і застосування загальновідомої (загальнонаукової чи міжфахової) лексики, зазвичай з поясненнями, розшифровкою значення в дужках, наприклад, *a bacterial overgrowth (known as dysbacteriosis) may lead to diarrhoea and damage to the intestine, ultimately leading to diseased birds and poor performance. For example, the treatment of a respiratory E coli infection with amoxicillin (a broad spectrum antibiotic) will affect the bacteria within the gut*; 5) було зафіксовано застосування різних прийомів звернень до читача (риторичних запитань, порад, рекомендацій), що дозволяє заволодіти читачькою увагою й утримувати її, наприклад, *why focus on Intestinal Integrity? What are the causes of poor Intestinal Integrity?*; 6) насиченість текстів художніми засобами (метафорами, порівняннями, епітетами тощо), наприклад, *this overgrowth of bacteria results in "bad" bacteria significantly outnumbering the "good" bacteria in the gut. Many diseases are largely under control, but the "Holy Grail" for many broiler growers is achieving good gut health; globalisation fund is a 'poisoned chalice' for beef farmers.*

Щодо **науково-ділових текстів (III група)**, то їхні особливості будуть залежати від типу документа, тобто характеру компонентів, їхньої послідовності, заповнення, оскільки це тексти, що мають жорстку клішеровану будову, але їм притаманна лінійно-композиційна структура, використання стандартизованих засобів виділення інформативно значущих блоків (параграфи, нумерація, графічне виділення), широке використання термінологічної та загальнонаукової лексики, понятійна точність, підкреслена логічність тощо. Отже, у загальному вигляді науково-ділові тексти англійського тваринництва можна характеризувати наступним чином: 1) розподіл за параграфами, нумерація окремих частин цілого, наприклад, в офіційному звіті Британської ради з добробуту сільськогосподарських тварин цей розподіл відбувається наступним чином:

PART I: INTRODUCTION

1. The Farm Animal Welfare Council (FAWC) was established in 1979. Its terms of reference are to keep

under review the welfare of farm animals on agricultural land, at market, in transit and at the place of slaughter; and to advise Great Britain's Rural Affairs Ministers of any legislative or other changes that may be necessary.

2. *The aim of this report is to provide clear and practical advice to Government on the establishment of an appropriate framework within which developments in animal breeding, and the outcome of such progresses, may be considered, monitored and, where necessary, regulated ...* . Композиційно звіт має 4 частини, які складаються з 136 пунктів, що містять від одного до декількох речень; 2) графічне виділення ключових слів, наприклад, ***freedom from hunger and thirst, by ready access to fresh water and a diet to maintain full health and vigour; freedom from pain, injury and disease, by prevention or rapid diagnosis and treatment***; 3) насиченість тексту термінологічною, загальнонауковою лексикою, наприклад, *FAWC recommends that the Government consider methods to close potential*

loopholes that would allow GM or cloned animals, their gametes or embryos, to enter UK commercial agriculture uncontrolled; 4) слова застосовуються або в основних прямих, або в термінологічних значеннях, що забезпечує точність у їх тлумаченні, а отже, і в тлумаченні всього змісту тексту; 5) використання складних синтаксичних моделей і дієприкметникових зворотів, пасивних та інфінітивних конструкцій, наприклад, *when assessing any welfare problem, it is necessary to consider both the extend of poor welfare and its duration. A broad-ranging approach, taking into account all relevant views and attempting to balance human benefit with a concern to ensure that the animal's interest remains to the fore, is used in the formulation of FAWC recommendations.*

Висновки. Отже, хоча всі фахові тексти мають типові, відносно загальні ознаки, все ж таки інтенсивність того чи іншого параметра залежить від типу фахового тексту, тобто, певні характеристики вирізняють їх один від одного.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Квитко И. С. Термин в научном документе. Львов : Вища школа, 1976. 127 с.
2. Кияк Т. Р., Науменко А. М., Огуй О. Д. Теорія і практика перекладу (німецька мова). Вінниця : Нова книга, 2006. 586 с.
3. Скороходько Е. Ф. Термін у науковому тексті (до створення терміноцентричної теорії наукового дискурсу) : [монографія]. К. : Логос, 2006. 99 с.
4. Baumann K.-D. Integrative Fachtextlinguistik. Tübingen : Gunter Narr Verlag, 1992. 266 s.
5. Hoffmann L. Kommunikationsmittel Fachsprache. Eine Einführung. Tübingen : Gunter Narr Verlag, 1985. 307 s.
6. Hoffmann L. Vom Fachwort zum Fachtext. Beitrage zur Angewandten Linguistic. Tübingen : Gunter Narr Verlag, 1988. S. 126-127.